

pografii zaměřené na latinková písmena najdeme analogické modely. Tzv. elementový přístup k teorii čtení hovoří o tom, že každý znak (písmeno) se skládá z několika součástek (například drčky či serify) ze sady, která je pro celé písmo společná (Unger 2007). Můžeme v tom snad vidět paralelu k lingvistickému chápání fonému jako svazku distinktivních rysů.

Z těchto poznámek doufejme vyplývá, že v nejobecnější rovině je hlavním přínosem knihy to, že nás nutí přemýšlet, kam až vlastně sahají hranice lingvistiky (či, radikálně řečeno, má-li vůbec lingvistika nějaké hranice) a kdo obývá území za těmito hranicemi, tedy kdo je jejím sousedem a jaké jsou vzájemné sousedské vztahy. Široce interdisciplinární přístup, jaký byl zvolen pro tuto knihu, poskytl k takovým úvahám v konkrétních případech jednotlivých studií znamenitý materiál, tradičními disciplínami (filozofie, logika) počínaje, novými (mediální studia) pokračuje a některými zábavnějšími (lingvistika posunkové řeči) konče.

Literatura

- Adam, R. (2009): Za empiricky adekvátní teorii písemné komunikace. *Slovo a slovesnost* 70, č. 3, 221–230.
- Boček, V. (2009): Ještě ke kulturnímu kontextu pražské školy: lingvistika a typografie. *Linguistica ONLINE. Issue Eleven, Miscellanea II*. Ed. A. Bičan. Online: <http://www.phil.muni.cz/linguistica/art/bocek/boc-001.pdf>.
- Humboldt, Wilhelm von [1824]: Ueber die Buchstabenschrift und ihren Zusammenhang mit dem Sprachbau. In: *Werke in fünf Bänden*. Hgg. von Andreas Flitner und Klaus Giel, Bd. III, Schriften zur Sprachphilosophie. 3. vydání, Darmstadt 1969, 82–112.
- Chromý, J. (2006): Vachkovo pojetí psaného jazyka v kontrastu s běžnou (nejen internetovou) komunikací. *Čeština doma a ve světě* 14, 53–57.
- Stetter, Ch. (1997): *Schrift und Sprache*. Frankfurt a.M.
- Unger, G. (2007): *While you're reading*. New York.
- Vachek, J. (1989): *Written Language Revisited*. Amsterdam – Philadelphia.
- Vykypěl, V. (2006): *Essais zur Prager Typologie (mit einer Bibliographia typologica Pragensis)*. München.

Príspevek vznikl v rámci projektu MŠMT ČR LC546.

Vít Boček
vitbocek@gmail.com

Robinson, Andrew: **Writing and Script: A Very Short Introduction**. Oxford: Oxford University Press 2009. ISBN: 978-0-19-956778-2.

Jako jeden z dalších svazků slavné ediční řady *Very Short Introductions*, vydávané nakladatelstvím oxfordské univerzity, vyšla loni kniha věnovaná dějinám písma a psaní. Její autor, Andrew Robinson, je zasvěceným znalcem problematiky. Po sepsání několika knih s tematicky užším záběrem, ale o to odborněji koncipovaných – *The Story of Writing* (1995/2007), *The Man Who Deciphered Linear B: The Story of Michael Ventris* (2002) a *Lost Languages: The Enigma of the World's Undeciphered Scripts* (2002/2009) – sestavil tentokrát spíše přehledovou příručku, která shrnuje základní poznatky, které doposud máme o fenoménu písma a psaní.

Publikace sestává z devíti kapitol zabývajících se různými otázkami týkajícími se pojednávaného tématu. První kapitola líčí vznik písma. Důvtipné je v ní především vymezení „proto-písma“ nikoli jakožto vývojového předstupu písma, ale jako fenoménu s jiným funkčním využitím (pak se pod tento pojem schovávají jak staré památky, např. malé hliněné předměty sloužící zřejmě k vyjadřování počtu, tak třeba dnešní počítačové ikony). Autor dále shrnuje základní, ovšem málo

jistá, fakta o vzniku skutečného písma (první doklady piktogramů z Mezopotámie a Egypta ve 4. tis. př. Kr.). Druhá kapitola pojednává o vnějším i vnitřním vývoji písma, tedy jednak o jeho geografickém (roz)šíření (diskutuje se otázka, zda nejstarší písma z Mezopotámie, Egypta, Indie, Kréty, Číny a Střední Ameriky vznikla samostatně, či zda se znalost písma předávala vypůjčováním mezi jednotlivými kulturami jsoucími v kontaktu), jednak o vzhledu (a také například směru psaní) jednotlivých písmových systémů na zmíněných územích (klínopisná písma, egyptské hieroglyfy, hieratické písmo, démotické písmo, lineární písmo A a B, čínské znaky, a konečně teprve asi před deseti lety objevené písmo Olmeků). Ve třetí kapitole se autor věnuje spíše opomíjenému tématu: zániku písem. K tomu obvykle dochází pod tlakem nových písemných systémů (protežovaných také z důvodu religiózních, politických, jazykových či kulturních změn), a proto se v této kapitole zároveň dozvídáme i o těchto „novějších“ písmech (například etruském). Čtvrtá kapitola se zabývá přitažlivým tématem luštění písem a jazyků a dosud nerozluštěnými písmi. V páté kapitole se čtenář může seznámit s klasifikací písemných systémů. Všechna písma jsou vlastně kombinací dvou druhů znaků – fonetických a logografických – a liší se mezi sebou různým poměrem jejich využití, na škále mezi plně fonetickou mezinárodní fonetickou abecedou (IPA) a plně logografickými šifrovacími kódy. Blízko k prvnímu pólu má například finština, blízko k druhému japonština. Šestá kapitola je věnována hláskovým písmům; diskutuje se otázka jejich vzniku (dosud ne s jistotou interpretované nálezy na Sinaji, v Palestině a Egyptě) a probírají se některé známé hláskové systémy (ugaritský klínopis, fénické písmo, řecká alfabeta, latinka, runy) a jejich vývojový vztah. Sedmá kapitola pojednává o čínském a japonském písmu. Osmá kapitola se zaměřuje na „technickou“, „lidskou“ a „uměleckou“ stránku problematiky: zmiňuje psací potřeby a materiály, na něž se psalo (hlína, papyrus, papír), dále popisuje prestiž, již se u starých civilizací těšili písaři, a konečně pojednává i o kaligrafii. Závěrečná kapitola je potom úvahou o budoucnosti písem a psaného jazyka ve světě moderních technologií a internetu a o vztahu psaného a mluveného jazyka.

Z uvedeného přehledu je patrné, že kniha není průlomovým dílem na poli svého oboru, ale spíše koncizním úvodem. Je napsaná poutavým stylem, a poskytuje tak dobrý základní vhled do problematiky písma a psaného jazyka.

Příspěvek vznikl v rámci projektu MŠMT ČR LC546.

Vít Boček
vitbocek@gmail.com

Ewels, Andrea-Eva: Areallinguistik und Sprachtypologie im Ostseeraum. Die phonologisch relevante Vokal und Konsonantenquantität. Frankfurt am Main: Peter Lang 2009. ISBN: 978-3-631-57786-8.

Jako vstupní svazek nové ediční řady *Studien in nordeuropäischer und baltischer Linguistik* vyšla loni kniha, která je přitažlivá hned z několika důvodů. Zprvė spadá do oblasti lingvistického bádání, která je v dnešní jazykovědě velmi živá a dynamická, totiž kontaktologie. Zadruhé se zabývá lingvisticky zajímavým areálem, totiž baltským prostorem, kde se nachází množství jazyků patřících k různým jazykovým rodinám a jsoucích v různých druzích vztahů. A konečně zatřetí je kniha věnována jednomu zajímavému jazykovému jevu, totiž vokálnícké a konsonantické kvantitě. Ve své – disertační – práci autorka analyzuje uplatnění tohoto fonologického rysu v jazycích Pobaltí a klade si otázku, zda je současný stav v jednotlivých jazycích výsledkem jazykového kontaktu či ne.

Na knize je cenné především vyvážené sepětí teorie a empirie. Po asi stu stran teoretických a metodologických výkladů, v nichž je vysvětlen pojmový aparát knihy a především deduktivně vystavěna základní klasifikace (typologie) vokálnícké a konsonantické kvantity, následuje zhruba stejně obsáhlá část induktivní a analytická, v níž se detailně popisuje a hodnotí charakter tohoto jevu